

обраного виду або видів спорту. Тобто поєднання цих двох умов і є в сукупності трудовою функцією, яка визначається професією, посадою, або зазначенням виду роботи.

Список використаних джерел:

1. Коваленко О. О. Правові проблеми свободи волі сторін при укладанні, зміні та припиненні трудового договору : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2015. 447 с.
2. Гевел О. Трудова функція та порядок її визначення. *Право України*. 2002. №4. С. 89–93.
3. Ярошенко О. М. Трудова функція. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* / [редкол. вид.: Тацій В. Я. та ін.]; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. Т. 11: Трудове право / [редкол.: С. М. Прилипка, М. І. Іншин, О. М. Ярошенко та ін.]. 2018. С. 696–701.
4. Полянський А. О. Правове регулювання трудових відносин професійних спортсменів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2015. 193 с.

Росолов В. В.

аспірант

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

В умовах сьогодення все частіше трапляються випадки порушення прав працівників. Така тенденція звісно є фактором негативного суспільного й законодавчого регресу. Саме тому, одним із дієвих шляхів протидії даному явищу, а також способом захисту порушення прав працівників є відшкодування моральної шкоди. Натомість, у нормах чинного законодавства про працю України належним чином не врегульовано означене питання, зокрема у Кодексу законів про працю [1] міститься лише одна стаття 237-1, за якою відшкодування власником або уповноваженим ним органом моральної шкоди працівнику провадиться у

разі, якщо порушення його законних прав призвели до моральних страждань, втрати нормальних життєвих зв'язків чи вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя. Водночас тлумачення поняття «моральна шкода в трудовому праві», «відшкодування моральної шкоди в трудовому праві» законодавство у сфері праці не містить.

Звернімося у цьому питанні до інших законодавчих актів. Так, Пленум Верховного Суду України в постанові № 4 від 31.03.1995 [2], присвяченій судовій практиці у справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди, поняття «моральна шкода» трактує як втрата немайнового характеру внаслідок моральних або фізичних страждань, інших негативних явищ, заподіяних фізичній або юридичній особі протиправними діями інших осіб. У свою чергу Цивільний кодекс України у ст. 23 [3] моральну шкоду розглядає: у нанесенні фізичного болю і страждань, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом чи іншим ушкодженням її здоров'я; у душевних стражданнях, яких зазнала така особа через протиправну поведінку щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, нанесених фізичній особі, шляхом знищення чи пошкодження її майна; у приниженні честі й гідності фізичної особи, а також ділової репутації особи фізичної або юридичної.

Як бачимо, цивільне законодавство та судова практика використовують різні поняття при визначенні проявів моральної шкоди, зокрема мовиться про душевні або моральні страждання. Так, законодавець у Цивільному кодексі України використав поняття «душевні страждання», в той час як Пленум Верховного Суду України застосовує категорію «моральні страждання». Разом з тим Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» у ст. 4 під моральною шкодою пропонує розуміти страждання, заподіяні громадянинові внаслідок фізичного чи

психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру [4]. Вважаємо категорію «моральні страждання», найбільш вдалою, оскільки саме ця дефініція найбільш точно відображає значення цих переживань.

Аналізуючи наукові погляди на розглядувану проблематику, слід зазначити, що серед учених-правників також немає єдності. Так, досліджуючи проблему визначення поняття моральної шкоди, вчені відзначають, що інститут відшкодування моральної шкоди має цивільно-правову природу, однак відшкодування моральної шкоди характерно не тільки для цивільно-правових відносин, тому норми, які регулюють відшкодування моральної шкоди, містяться в багатьох нормативно-правових актах, що свідчить про його міжгалузевий характер. Дане поняття не є універсальним і однаковим. У нормативно-правових актах воно трактується по-різному. Оскільки кожен закон чи підзаконний нормативний акт регулює певний вид правовідносин, то і поняття «моральна шкода» формується у відповідності з потребами даних правовідносин. Доречно припустити, що закріплені законодавцем різні поняття досліджуваного правового явища обумовлюються залежно від виду правопорушення, яким завдається моральна шкода, а також колом їхніх суб'єктів, що спричиняють даний вид шкоди [5, с. 215].

Щодо сфери трудового права, то моральну шкоду працівника у трудовому праві розглядають як шкоду, завдану працівнику в результаті порушення трудових прав, а саме приниження честі, гідності або ділової репутації роботодавцем, що стало причиною моральних страждань та призвело до погіршення якості його життя. У свою чергу відшкодування моральної шкоди у трудовому праві пропонують розглядати в трьох аспектах: 1) як компенсацію за завдану моральну шкоду працівнику; 2) як самостійний, особливий та універсальний вид відповідальності

роботодавця; 3) як спосіб захисту прав працівника у трудових правовідносинах [6, с. 154].

Отже, в умовах сьогодення трудове законодавство щодо правового регулювання питань відшкодування моральної шкоди працівникові потребує вдосконалення, так як у ньому бракує визначення термінів «моральна шкода в трудовому праві», «відшкодування моральної шкоди в трудовому праві», а це у свою чергу призводить до того, що завдану моральну шкоду не сприймають власне, як шкоду, її просто ігнорують. Відтак інститут відшкодування моральної шкоди у трудовому законодавстві не виконує своєї першочергової функції – захисту й відновлення порушених прав працівників. І як наслідок, даний інститут трудового права залишається на сьогоднішній день дискусійною проблемою, який потребує детального аналізу

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08>
2. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховн. Суду України від 31.03.1995 № 4. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2008. № 5. Ст. 76.
3. Цивільний кодекс України : Закон від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
4. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 1. Ст. 54.
5. Криушенко Л. І. До питання поняття «моральної шкоди» за чинним законодавством України. *Право та управління*. 2011. № 2. С. 213–220.
6. Кириченко Т. М. Особливості відшкодування моральної шкоди в трудовому праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2020. 195 с.